Ο Δήμος Παπαθανασίου

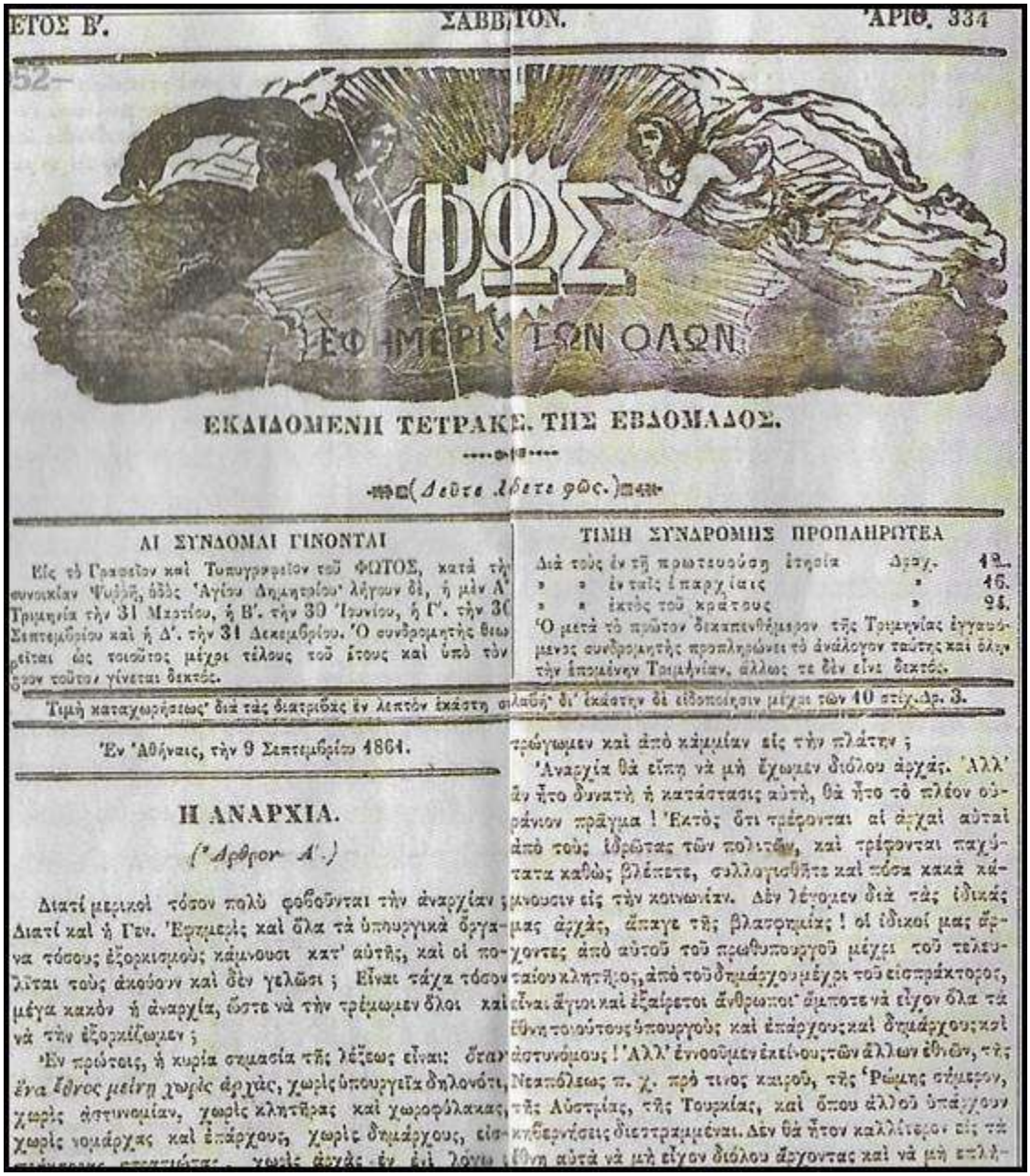

ΕΤΟΣ Β'. ΣΑΒΒΑΤΟΝ. ΑΡΙΘ. 334

ΦΩΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΟΛΩΝ

ΕΚΑΙΔΟΜΕΝΗ ΤΕΤΡΑΚΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ.

(Δεῦτε ἴδετε φῶς.)

ΑΙ ΣΥΝΔΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Εἰς τὸ Γραφεῖον καὶ Τυπογραφεῖον τοῦ ΦΩΤΟΣ, κατὰ τὴν συνοικίαν Ψυρρῆ, ὁδὸς Ἁγίου Δημητρίου· λέγουν δὲ, ἡ μὲν Α' Τριμηνία τὴν 31 Μαρτίου, ἡ Β'. τὴν 30 Ἰουνίου, ἡ Γ'. τὴν 30 Σεπτεμβρίου καὶ ἡ Δ'. τὴν 31 Δεκεμβρίου. Ὁ συνδρομητὴς θεωρεῖται ὡς τοιοῦτος μέχρι τέλους τοῦ ἔτους καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον γίνεται δεκτός.

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Διὰ τοὺς ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐτησία	Δραχ.	12.
» » ἐν ταῖς ἐπαρχίαις	»	16.
» » ἐκτὸς τοῦ κράτους	»	24.

Ὁ μετὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τῆς Τριμηνίας ἐγγραφόμενος συνδρομητὴς προπληρώνει τὸ ἀνάλογον ταύτης καὶ ὅλην τὴν ἐπομένην Τριμηνίαν, ἄλλως τε δὲν εἶναι δεκτός.

Τιμὴ καταχωρήσεως· διὰ τὰς διατριβὰς ἐν λεπτὸν ἑκάστη συλλαβή· δι' ἑκάστην δὲ εἰδοποίησιν μέχρι τῶν 10 στίχ. Δρ. 3.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 9 Σεπτεμβρίου 1861.

Η ΑΝΑΡΧΙΑ.

(Ἄρθρον Α'.)

Διατί μερικοὶ τόσον πολὺ φοβοῦνται τὴν ἀναρχίαν; Διατί καὶ ἡ Γεν. Ἐρημερὶς καὶ ὅλα τὰ ὑπουργικὰ ὄργανα τόσους ἐξορκισμοὺς κάμνουσι κατ' αὐτῆς, καὶ οἱ ποιηταὶ τοὺς ἀκούουν καὶ δὲν γελῶσι; Εἶναι τάχα τόσον μέγα κακὸν ἡ ἀναρχία, ὥστε νὰ τὴν τρέμωμεν ὅλοι καὶ νὰ τὴν ἐξορκίζωμεν;

Ἐν πρώτοις, ἡ κυρία σημασία τῆς λέξεως εἶναι: ὅταν ἕνα ἔθνος μείνῃ χωρὶς ἀρχὰς, χωρὶς ὑπουργεῖα δηλονότι, χωρὶς ἀστυνομίαν, χωρὶς κλητῆρας καὶ χωροφύλακας, χωρὶς νομάρχας καὶ ἐπάρχους, χωρὶς δημάρχους, εἰσ-

τρώγωμεν καὶ ἀπὸ κάμμιαν εἰς τὴν πλάτην;

Ἀναρχία θὰ εἴπῃ νὰ μὴ ἔχωμεν διόλου ἀρχάς. Ἀλλ' ἂν ἦτο δυνατὴ ἡ κατάστασις αὕτη, θὰ ἦτο τὸ πλέον οὐράνιον πρᾶγμα! Ἐκτὸς ὅτι τρέφονται αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀπὸ τοὺς ἰδρῶτας τῶν πολιτῶν, καὶ τρέφονται παχύτατα καθὼς βλέπετε, συλλογισθῆτε καὶ πόσα κακὰ κάμνουσιν εἰς τὴν κοινωνίαν. Δὲν λέγομεν διὰ τὰς ἰδικάς μας ἀρχὰς, ἄπαγε τῆς βλασφημίας! οἱ ἰδικοί μας ἄρχοντες ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πρωθυπουργοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου κλητῆρος, ἀπὸ τοῦ δημάρχου μέχρι τοῦ εἰσπράκτορος, εἶναι ἄγγελοι καὶ ἐξαίρετοι ἄνθρωποι· ἄμποτε νὰ εἶχον ὅλα τὰ ἔθνη τοιούτους ὑπουργοὺς καὶ ἐπάρχους καὶ δημάρχους καὶ ἀστυνόμους! Ἀλλ' ἐννοοῦμεν ἐκείνους τῶν ἄλλων ἐθνῶν, τῆς Νεαπόλεως π. χ. πρὸ τινος καιροῦ, τῆς Ῥώμης σήμερον, τῆς Αὐστρίας, τῆς Τουρκίας, καὶ ὅπου ἀλλοῦ ὑπάρχουν κυβερνήσεις διεστραμμέναι. Δὲν θὰ ἦτον καλλίτερον εἰς τὰ ἔθνη αὐτὰ νὰ μὴ εἶχον διόλου ἄρχοντας καὶ νὰ μὴ ἐπλη-

Ένας ακόμα κοινωνικός αγωνιστής της εποχής ήταν ο Δήμος Παπαθανασίου. Γεννήθηκε στην Πορταριά του Πηλίου και το πραγματικό του όνομα ήταν Δημοσθένης Αθανασίου. Σε ηλικία 22 χρόνων, αυτός εγκαταστάθηκε στην Αθήνα για πανεπιστημιακές σπουδές, ενώ από τις αρχές της δεκαετίας του 1850 άρχισε να εργάζεται ως συντάκτης σε αθηναϊκές εφημερίδες. Το 1859 εξέδωσε δική του εφημερίδα, τον *Αγγελιοφόρο*, με πρόγραμμα «Πλήρη ισότητα και πλήρη ελευθερία του ατόμου». Το 1861 ανέλαβε τη διεύθυνση της εφημερίδας *Φιλόπατρις*, μετέπειτα εξέδωσε την εφημερίδα Νέα Γενεά και, τελικά, έγινε εκδότης της εφημερίδας *Μέλλον*.

Ήταν ακραίος αντιοθωνικός και αναρχίζων, ένθερμος οπαδός των ιδεών του Πιέρ Ζοζέφ Προυντόν, της κατάργησης του Κράτους, και υπέρ της αλληλοβοήθειας. Στις 21 Ιανουαρίου 1861 έγραψε, ανάμεσα σε άλλα ειρωνικά, στην *Φιλόπατρις*:

...μη δυσαρεστούνται οι συνδρομηταί, όσοι δεν λαμβάνουν εγκαίρως το φύλλον... φυλάσσονται εσφραγισμένα και ασφαλή εις τα δωμάτια της Εισαγγελίας....

Το 1861 εργάστηκε, επίσης, ως συντάκτης στην εφημερίδα *Φως* (1860- 1877) του Σοφοκλή Καρύδη, δημοσιογράφου και ποιητή που αγωνιζόταν για το γκρέμισμα της τυραννίας του Όθωνα.

Οι ιστορικοί Μ. Παπαϊωάννου και Π. Νούτσος φέρουν τον Δήμο Παπαθανασίου ως συντάκτη του άρθρου με τίτλο «Αναρχία» που δημοσιεύτηκε στο Φως του Καρύδη -άποψη η οποία φαίνεται ότι είναι σωστή- και οδήγησε στην κατάσχεση του συγκεκριμένου φύλλου της εφημερίδας από την αστυνομία. Ωστόσο, ο Λεωνίδας Χρηστάκης αναφέρει ότι ο συντάκτης του άρθρου «Αναρχία» ήταν ο Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος.

Το 1862 ο Παπαθανασίου πήρε μέρος στις εκλογές για την ανάδειξη πληρεξουσίων για τη Β' Εθνοσυνέλευση, ως υποψήφιος της περιφέρειας Βόλου-Λάρισας, αλλά δεν εκλέχθηκε. Στις 20 Ιανουαρίου 1862, κυκλοφόρησε την εφημερίδα *Νέα Γενεά*, στην οποία, εκτός από τις ιδέες όπως η κατάργηση του Κράτους και η αλληλοβοήθεια, άρχισε να κάνει λόγο και για ελεύθερη κοινοβουλευτική δράση, ψηφοφορία και άλλα. Η εφημερίδα έκλεισε το 1869.

Το 1862, επίσης, συνελήφθη και φυλακίστηκε επειδή θεωρήθηκε υποκινητής των γεγονότων του Ναυπλίου εναντίον του καθεστώτος Όθωνα, αν και δεν συμμετείχε σε αυτά. Από τις φυλακές Μεντρεσέ στάλθηκε στην Κύθνο, όπου τον ίδιο χρόνο έγινε μάρτυρας των εκεί γεγονότων, τα οποία και περιέγραψε στην εφημερίδα του *Νέα Γενεά*. 22

Για ένα διάστημα διηύθυνε τη σατιρική εφημερίδα *Αριστοφάνης*. Το 1869 έγινε συνιδιοκτήτης της εφημερίδας *Μέλλον* του Γ. Γλήνη. Τον Οκτώβριο του 1870, ο Γλήνης πέθανε και ο Παπαθανασίου συνέχισε μόνος την έκδοση της εφημερίδας αυτής.

Η έκρηξη της Κομμούνας του Παρισιού το 1871 τον συγκλόνισε και την υπερασπίστηκε με ένα δικό του, ιδιόρρυθμο, τρόπο. Αν και στην αρχή ήταν αρκετά επιφυλακτικός, ένα μήνα μετά από το ξέσπασμα της Κομμούνας άρχισε να την υπερασπίζεται από τις επιθέσεις και τις συκοφαντίες των αντιπάλων της, με μια ιδιαίτερα μαχητική αρθρογραφία και με προβολή ιδεών όπως η αυτοδιοίκηση των πόλεων, χωριών και επαρχιών, η ομοσπονδία των αυτόνομων δήμων και, από την άλλη, η δυνατότητα της κυβέρνησης να ρυθμίζει την εξωτερική πολιτική της χώρας, τα προβλήματα του πολέμου, τα οικονομικά ζητήματα, τη συγκοινωνία, το εξωτερικό εμπόριο κ.ά. Μάλιστα, υποδείκνυε ως παράδειγμα τέτοιου κράτους τις Η.Π.Α. Το Μέλλον ήταν η μοναδική ελληνική εφημερίδα της εποχής που δημοσίευε γεγονότα, ανταποκρίσεις και νέα σχετικά με την εξέλιξη και τη δράση της Κομμούνας του Παρισιού, της «Επαναστάσεως του Δήμου των Παρισίων», όπως την ονόμαζε ο Παπαθανασίου. 23 Στις 29 Απριλίου 1871, δημοσίευσε το πρώτο του σχετικό άρθρο με τίτλο «Οι αλιτήριοι και το νέο κακούργημά τους κατά της δημοκρατίας». Με το επίθετο «αλιτήριοι» χαρακτήριζε τους Γάλλους μεγαλοαστούς.

Όλα αυτά του δημιούργησαν αρκετούς κινδύνους, αλλά και πόλεμο από πλευράς άλλων εφημερίδων όπως η *Παλιγγενεσία* και ο *Αιών,* επειδή ήταν ο μοναδικός από τους τότε μεγάλους εκδότες εφημερίδων που υπεράσπιζε την Παρισινή Κομμούνα. Μάλιστα, στις 3 Ιουνίου 1871, έπεσε και θύμα δολοφονικής απόπειρας από ομάδα τραμπούκων και χαφιέδων, με επικεφαλής τον αστυνομικό Ψαλτήρα, όπου και τραυματίστηκε. Το γεγονός αυτό φιλοξενήθηκε, βέβαια, στις άλλες εφημερίδες, οι οποίες, όμως, υπεράσπισαν τους επιτιθέμενους. Αλλά ο Παπαθανασίου δεν κάμφθηκε και συνέχισε τις δημοσιεύσεις και τους ύμνους του προς την Κομμούνα.

Με την εφημερίδα *Μέλλον* συνεργάστηκε για ένα διάστημα και ο Επτανήσιος ριζοσπάστης Παναγιώτης Πανάς, στέλνοντας από τη Ρουμανία ανταποκρίσεις για την Παρισινή Κομμούνα και την Δημοκρατική Ανατολική Ομοσπονδία. Αλλά ο Παπαθανασίου αντιδίκησε μαζί του, επειδή ο Πανάς υποστήριξε σε άρθρο του τη δημιουργία δημοκρατικού κόμματος, κατηγορώντας τον ότι ασπάστηκε τις συγκεντρωτικές αρχές. Το παράδοξο, όμως, ήταν ότι και ο ίδιος εμφορείτο από κοινοβουλευτικές και παρόμοιες απόψεις. Αντιτάχθηκε, επίσης, στην πρώτη αναρχική ομάδα του «ελλαδικού» χώρου, τον Δημοκρατικό Σύλλογο Πάτρας, και μάλιστα δημοσίευσε δήλωση στην εφημερίδα *Μέλλον* στην οποία έλεγε, μεταξύ άλλων, ότι αυτή ουδεμίαν σχέσιν, ούτε υλικήν, ούτε ηθικήν, έχει με την Διεθνή Εταιρεία των Εργατών. Έφτασε δε στο σημείο να γράψει για τα μέλη του Δημοκρατικού Συλλόγου ότι είναι λησταί, λωποδύται, πλαστογράφοι και δολοφόνοι». Πάντως, μέχρι το θάνατό του, τον Δεκέμβριο του 1878 και πριν συμπληρώσει τα πενήντα του χρόνια, ο Παπαθανασίου υμνούσε τους κομμουνάρους και το θάρρος τους μπροστά στα εκτελεστικά αποσπάσματα. Με το θάνατό του έκλεισε και η εφημερίδα Μέλλον. 24

Το κείμενο «Αναρχία» -το πρώτο μέρος του οποίου δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *Φως* του Σοφοκλή Καρύδη στις 9 Σεπτεμβρίου 1861- θεωρείται το πρώτο αναρχικό δημοσίευμα στον «ελλαδικό» χώρο. Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο *Φως*, όταν ο Καρύδης απουσίαζε και στην εφημερίδα είχαν μείνει ο Παπαθανασίου με τον Π. Πανά. 25

Ωστόσο, το κράτος θορυβήθηκε τόσο πολύ από τη δημοσίευση του άρθρου αυτού, που μέσα σε λίγες ώρες η εφημερίδα είχε κατασχεθεί, μετά από έφοδο της αστυνομίας στα γραφεία της, και οι υπεύθυνοι εξαναγκάστηκαν όχι μόνο να μη δημοσιεύσουν το δεύτερο μέρος του άρθρου, αλλά να προχωρήσουν και στη δημοσίευση ενός άλλου άρθρου στο οποίο οι αναρχικές ιδέες κατακρίνονταν ως ανεδαφικές και ανεφάρμοστες.

Η ΑΝΑΡΧΙΑ

Διατί μερικοί τόσον πολύ φοβούνται την αναρχίαν; Διατί και η "Γενική Εφημερίς" και όλα τα υπουργικά όργανα τόσους εξορκισμούς κάμνουσι κατ' αυτής και οι πολίται τους ακούουν και δεν γελώσι; Είναι τάχα τόσον μέγα κακόν η αναρχία, ώστε να την τρέμωμεν όλοι και να την εξορκίζωμεν;

Εν πρώτοις, η κυρία σημασία της λέξεως είναι: όταν ένα έθνος μείνη χωρίς αρχάς, χωρίς υπουργεία, δηλονότι χωρίς αστυνομίαν, χωρίς κλητήρες και χωροφύλακας, χωρίς νομάρχας και επάρχους, χωρίς δημάρχους, εισπράκτορας, στρατιώτας, χωρίς αρχάς εν ενί λόγω.

Αι! και είναι κακή η κατάστασις αύτη; Είναι κακόν να ευρεθούν τα έθνη μίαν ημέραν απηλλαγμένα από όλας τας αρπυίας ταύτας; Συλλογισθήτε πόσα πληρώνουν οι ταλαίπωροι λαοί δια να διατηρούν τα στοιχεία αυτά τα οποία καλούνται αρχαί. Εις την Ελλάδα π.χ. πληρώνομεν 30 εκατομμύρια, χωρίς τα δημοτικά. Αν προσθέσωμεν και τα δημοτικά θα γίνουν 40. Θα ήταν κακόν λοιπόν, αν ήτο ποτέ δυνατόν να ευρεθεί τρόπος να μην πληρώνομεν τα εκατομμύρια ταύτα; Και προσέτι οι λεγόμενοι νομάρχαι και έπαρχοι και αστυνόμοι και κλητήρες και υπουργοί, να είναι απλοί πολίται ως ημείς, να ζώσιν από την εργασίαν των και να μην είμεθα αναγκασμένοι να κλίνωμεν ενώπιόν των, να τους χαιρετώμεν μέχρι εδάφους και να στεκώμεθα δύο ώρας έμπροσθέν των με το καπέλλον εις τας χείρας και από κάπου κάπου να τρώγομεν και από καμμίαν εις την πλάτην; Αναρχία θα είπη να μην έχωμεν διόλου αρχάς.

Αλλ' αν ήτο δυνατόν η κατάστασις αύτη θα ήτο το πλέον ουράνιον πράγμα! Εκτός ότι τρέφονται αι αρχαί αύται από τους ιδρώτας των πολιτών και τρέφονται παχύτατα καθώς βλέπετε, συλλογισθήτε και πόσα κακά κάμνουσιν εις την κοινωνίαν. Δεν λέγομεν δια τας εδικάς μας αρχάς, άπαγε της βλασφημίας! Οι ειδικοί μας άρχοντες από αυτού του πρωθυπουργού μέχρι του τελευταίου κλητήρος, από του δημάρχου μέχρι του εισπράκτο- ρος, είναι άγιοι και εξαίρετοι άνθρωποι. Άμποτε να έχουν όλα τα έθνη τοιούτους υπουργούς και επάρχους και δημάρχους και αστυνόμους.

Αλλ' εννοούμεν εκείνους των άλλων εθνών, της Νεαπόλεως π.χ. πρότινος καιρού, της Ρώμης σήμερον, της Αυστρίας, της Τουρκίας και όπου αλλού υπάρχουν κυβερνήσεις διεστραμμέναι. Δεν θα ήτο καλλίτερον τα έθνη αυτά να μην είχαν διόλου άρχοντες και να μην επλήρωναν μεν, όσα πληρώνουν διά να τους τρέφουν, να μην υπέφερον δε όσα υποφέρουν και υποφέρουσι εξ αυτών; Αλλά και εις αυτά τα κράτη τα οποία έχουσι τας καλλιτέρας κυβερνήσεις, εις την Αγγλία π.χ. και εις την Ελβετίαν και εις το Βέλγιον και εις τας Ηνωμένας Πολιτείας και εις την Ελλάδαν ταύτην, διότι και η Ελλάς πρέπει να συγκαταριθμηθή μεταξύ αυ- τών, αν ήτο δυνατόν να έλειπον διόλου αι κυβερνήσεις και όλοι οι υπάλληλοί των, και να μην υπήρχον από της μιας άκρας μέχρι της άλλης ει μη μόνον πολίται, ίσοι και όμοιοι και ζώντες όλοι από την εργασίαν των, δεν θα ήτο απειράκις καλλιτέρα η κατάστασις αύτη παρά την σήμερον; Ουδεμία αμφιβολία.

Ουδείς θέλει πείση τον γάϊδαρον, όσο καλός και αν είναι η ευθεντικότης του και όσο ελαφρότερον σαμάρι και αν του βάλη, ότι είναι καλλιτέρα η κατάστασίς του αύτη, παρά εάν δεν έφερε διόλου σαμάρι, εάν δεν εφορτώνετο διόλου, αλλά επεριφέρετο ελεύθερος και έβοσκεν εις τα δάση και τα όρη. Και αι κυβερνήσεις λοιπόν, όσον καλαί και εγκρατείς και δίκαιοι και αν είναι, πάντοτε είναι ένα σαμάρι, πάντοτε τρέφονται εκ της εργασίας των άλλων, καθώς ο κύριος εκ της εργασίας του γαϊδάρου, και ευτυχής και αγία θα ήτο η ημέρα καθ' ήν θα κατορθώναμε να μην έχωμεν διόλου ανάγκην κυβερνήσεων και αρχών, αλλά να ζώμεν πάντες εν ομονοία και αδελφότητι, ίσοι όλοι και τρεφόμενοι εκ των χειρών μας.

Η αναρχία λοιπόν, ήτοι η παντελής έλλειψις αρχών, δεν είναι διόλου κακόν, απεναντίας είναι μέγιστον αγαθόν, είναι η κατάστασις εκείνη εις την οποίαν προώρισε ο θεός τα έθνη να φτάσουν μιαν ημέραν και ευτυχείς οι λαοί, όσοι φθάσουν προτύτερα! Πώς είναι δυνατόν τούτο; Πώς δύνανται να φθάσουν αι κοινωνίαι εις το σημείον εκείνο, ώστε να μην έχουν αρχάς ή να έχουν όσον το δυνατόν ολιγοτέρας και ασθενεστέρας;

Τούτον θέλομεν αποδείξει εις ξεχωριστόν άρθρον, εάν θα έχωμεν την τιμήν ν' αναπληρώνομεν επί τινας ημέρας τον κύριον του "Φωτός" συντάκτην.

Αλλά διατί τόσον πολύ φοβούνται τινές την αναρχίαν, αφού αύτη δεν είναι διόλου κακόν; Άλλο τι φοβούνται βεβαίως υπό την λέξιν αύτην οι πολίται. Φοβούνται την λεηλασίαν, την αρπαγήν, τας αιματηράς συγκρούσεις, την κοινωνικήν αταξίαν εν ενί λόγω και όχι την αναρχίαν. Δεν είναι αυτό, φίλοι συμπολίται; Είμεθα μέσα εις την καρδίαν σας. Εάν ήτο δυνατόν, λέγει έκαστος με τον εαυτόν του, να μην γίνουν διαρπαγαί και συγκρούσεις και φόνοι και αταξίαι, αν ήτο δυνατόν εγώ να έχω εξησφαλισμένην την ζωήν, την τιμήν και την περιουσίαν μου, εις κόρακας ας επήγαιναν όλα τα υπουργεία, δεν θα εδυσαρεστούμην. Την διαρπαγήν λοιπόν, τας βιαιοπραγίας και τας αιματηράς συγκρούσεις φοβούνται και αποστρέφονται οι πολίται. Αλλ' είναι δυνατόν να συμβώσιν ταύτα εις την Ελλάδα, έστω και εν καιρώ αναρχίας και αν επί ημέρας πολλάς παραταθή αύτη; Τούτο θέλωμεν εξετάσει εις το προσεχές φύλλον. Πρέπει να το εξετάσωμεν διότι υπάρχουσιν επί του αντικειμένου τούτου φόβοι

πολλοί, φόβοι μάταιοι και παράλογοι, οι οποίοι πρέπει να λείψουν, πρέπει να φυγαδευθούν, εάν θέλωμεν διόρθωσιν της παρούσης καταστάσεώς μας, την οποίαν όλοι συναισθανόμεθα, όλοι ομολογούμεν ότι δεν είναι καλή, ούτε αξία λαού ελευθέρου.

Εξαιτίας της δίωξης των υπεύθυνων της εφημερίδας, στις 16 Σεπτεμβρίου 1861 δημοσιεύτηκε στο Φως το ακόλουθο κύριο άρθρο με το οποίο καταβάλλεται προσπάθεια να «διασκεδαστούν» οι συλλήψεις και η κατάσχεση του προηγούμενου φύλλου, ενώ τονίζεται ότι η αναρχία είναι ουτοπική και ανεφάρμοστη:

Η παρεξήγησις

Μακράν του να συνηγορήσωμεν υπέρ του κατασχεθέντος άρθρου του παρελθόντος Σαββάτου, η Αναρχία, οφείλομεν όμως χάριν της αληθείας και της αδίκως παρεξηγηθείσης εννοίας αυτού, να παρατηρήσωμεν ολίγα, άτινα πιστεύομεν ότι θέλουν πείσει τινά τετυφλωμένα νευρόσπαστα.

Το άρθρον τούτο γραφέν εις εποχήν ανώμαλον και ύποπτον, έπρεπε πάντοτε να ηχήσει δυσαρέστως εις τας ακοάς όλων, έπρεπε να τύχη υποδοχής τοιαύτης. Γραφόμενον όμως εις εποχήν ολίγον μεμακρυσμένην της παρούσης, ήθελε τύχει ίσως δημοσιογραφικής τινος πάλης. Κατατάττόμενοι και ημείς εις την αντίδοξον αυτού μερίδα, διότι λέγων ο αρθρογράφος ότι η Αναρχία θέλει φέρει εις τους λαούς την ισότητα, την αδελφότητα κλπ. σφάλει μεγάλως, καθ' όσον τότε ζητεί ή ένα λαόν φθάσαντα εις το κατακόρυφον σημείον της ηθικής τελειότητός του, ήτοι εις το Ζενίθ της ιδανικότητος, και τοιούτον εν τη υφηλίω δεν ευρίσκομεν ή τουναντίον ένα κόσμον όλως κτηνώδη και άγριον φθάσαντα εις το Ναδίρ της ατελείας και πραγματικότητος μη φροντίζοντα διόλου περί της διανοητικής του αναπτύξεως τρεφόμενον και ζώντα ως οι Ορεσίτροφοι εκείνοι άγριοι Ινδοί, έχοντες το κυνηγετικόν όπλον επί του ώμου των ή την ποιμενικήν ράβδον υπό μάλης. Λέγομεν κόσμον κτηνώδη και άγριον, διότι απεδείχθη ότι εκ των ελευθέρων πολιτευμάτων, τα έθνη ευημερούσιν.

Εκ του Πολιτικού αυτού συναλλάγματος οι άνθρωποι έφθασαν εις την ιδέαν της συναισθήσεως του καθήκοντος, του σεβασμού προς τους ανωτέρους, και τέλος της κοινής ευδαιμονίας. Δια της εφαρμογής ελευθέρων πολιτευμάτων, ο άνθρωπος ως φύσει κενόδοξος και φίλαρχος, κεντάται η άμιλλα και φιλοτιμία όλων, και κατά συνέπειαν η διανοητική μόρφωσις τείνει εις την πρόοδόν της. Πραγματευόμενος τις εν τω παρόντι φύλλω περί πολιτευμάτων και των αποτελεσμάτων της Αναρχίας ματαίως κοπιάζει, διότι και το στενόν του φύλλου, και αι περιστάσεις δεν το επιτρέπουν, ηθελήσαμεν μόνον να δώσωμεν μικράν τι- να ιδέαν εις τους τετυφλωμένους τούτους, οίτινες ηθέλησαν να ωφεληθούν της περιστάσεως, δεικνύοντες διαπιστευτήρια αφοσιώσεως. Θέλοντες όμως να εξαλείψωμεν από το κοινόν και από αυτούς, την ριφθείσαν σατανικήν ιδέαν, λέγομεν ότι ουδέποτε ο Ελληνικός λαός ηθέλησε ή εφαντάσθη να βάψη τας χείρας του εις αίμα αθώον, εις το αίμα των πατέρων του.

Ο ελληνικός λαός αν και ήναι ολίγον φλεγματικός, είναι κατά της εξουσίας και ουχί κατά του Θρόνου, τον οποίον πάντοτε εις όλας τας περιστάσεις του συνέδραμεν, ο ελληνικός λαός δύναται να προσφέρη προμαχώνα πτωμάτων του προς σωτηρίαν των βασιλέων του, και αν τινες κόλακες και τυχοδιώκται θέλουν να διασύρουν και δυσφημήσουν το αείμνηστον του Έλληνος όνομα, εις τούτους αντιτάττομεν την περιφρόνησιν. Ο Ελληνικός λαός εξετιμήθη πάντοτε εις τας σπουδαίας περιστάσεις, προσενεγκών θυσίας μέχρις εσχάτης πνοής. Ότε η σκανδαλώδης περί συνομωσίας ιδέα, διεδόθη εις την Επιμενίδειον ύπνον καθεύδουσαν πόλιν μας, εις όλων τα πρόσωπα εφαίνετο ζωγραφισμένη η αποστροφή και η αγανάκτησις, τότε άπας ο τύπος διατελών υπό το κράτος τρομεράς εν γένει κατά του συστήματος αποστροφής, εις την ιδέαν όμως της συνομωσίας, συνώμωσε και ούτος πράγματι και εν μία φωνή προσέφερε εις τον Θρόνον ουχί θεραπείαν, αλλά καθήκον και ήδη λοιπόν ότε ο αγών πρόκειται περί των όλων, ότε δεν πρόκειται περί του ενός ή του άλλου υπουργού και ήδη ξύμπαν το Έθνος θρηνεί και χαίρει, δια τε το αποτρόπαιον τούτο συμβάν και την διάσωσιν της ζωής της Σεβαστής ημών Ανάσσης εκ του κινδύνου.

Γράφοντες ταύτα μη νομίσητε ότι θέλομεν να κολακεύσωμεν την περίστασιν, ή θέλομεν να σας ρίψωμεν στάκτην εις τα μάτια, απ' εναντίας γράφομεν εκ πεποιθήσει, θέτοντες την χείραν μας επί της καρδίας, ως και άλλοτε.

Σημειώσεις

22. Τα γεγονότα αυτά περιγράφονται στο βιβλίο του Γιάννη Φιλιππαίου, «Κυθνιακά – Η αντιοθωνική εξέγερση στη Σύρο (Φεβρουάριος 1862) και η αιματηρή στην Κύθνο καταστολή της (Μάρτιος 1822)», Αθήνα-Κύθνος 1999.

23. Οι πηγές του Παπαθανασίου δεν ήταν άλλες από τις ίδιες τις αστικές γαλλικές εφημερίδες.

24. Μεγάλα αποσπάσματα από τα δημοσιεύματα του Δ. Παπαθανασίου στην εφημερίδα Μέλλον για την Παρισινή Κομμούνα, δημοσιεύονται στο βιβλίο του Μ.Μ. Παπαϊωάννου «Η Παρισινή Κομμούνα και η Ελλάδα», Εκδ. «Σύγχρονη Εποχή», Αθήνα 1995.

25. Ο ποιητής Νίκος Δανδής (φιλολογικό ψευδώνυμο του Αιγυπτιώτη Έλληνα Νίκου Πολυμέρη) επανακυκλοφόρησε το κείμενο στην Αθήνα το 1974, σε πο- λύχρωμο φάκελο, με τον υπότιτλο *Το πρώτο αναρχικό δημοσίευμα*, το οποίο συμπεριελήφθη από τον Λεωνίδα Χρηστάκη στο τεύχος 13 1/4 του περιοδικού *Panterma*. Ο Νίκος Δανδής αναφέρει ότι ο συντάκτης του κειμένου ήταν κάποιος από τους συντάκτες της εφημερίδας *Φως*, χωρίς να τον κατονομάζει και χωρίς να τεκμηριώνει την άποψή του. Το ίδιο κείμενο ξαναδημοσιεύθηκε το 1974, στο τεύχος 32 του περιοδικού Νέα Σύνορα.

Συνεχίζεται

**Από το Πρώτο Κεφάλαιο με τίτλο "Οραματιστές και επαναστάτες" του βιβλίου "Ο Ήλιος της Αναρχίας ανέτειλε - Για μια ιστορία του αναρχικού κινήματος του 'ελλαδικού' χώρου", εκδόσεις Κουρσάλ, Ιούνης 2017.*